
РОЗДІЛ XI. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

УДК 341: 327.3

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.3.36>

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Бабарицький О.В.,

*кандидат економічних наук, полковник,
заступник начальника інституту
з навчальної та наукової роботи – начальник навчального відділення
Військово-юридичного інституту
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
ORCID: 0000-0002-1690-1837*

Ігнат'єва А.І.,

*кандидатка педагогічних наук,
старша викладачка кафедри загальновійськових дисциплін
Військово-юридичного інституту
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
ORCID: 0000-0002-3446-4036*

Буднік І.К.,

*курсант 3 курсу 1 групи
Військово-юридичного інституту
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
ORCID: 0009-0000-3929-2598*

Бабарицький О.В., Ігнат'єва А.І., Буднік І.К. Роль міжнародних організацій у сучасному світі.

У статті проведено комплексний огляд та аналіз ролі міжнародних організацій у сучасному світі. Окрему увагу приділено різним типам міжнародних організацій, зокрема міжурядовим і неурядовим, а також їх функціям у вирішенні глобальних проблем, сприянні врегулюванню конфліктів, підтримці стабільності та розвитку, наданні гуманітарної допомоги та розвитку економічних і культурних зв'язків між державами. Описано основні види міжнародних організацій, їхню класифікацію, зокрема, за формою, характером членства та їх територіальним охопленням. Акцентовано на важливості регіональних організацій, таких як НАТО та Асоціація держав Південно-Східної Азії, які активно сприяють розвитку співпраці між країнами в рамках своїх регіонів і мають стратегічне значення для глобальної стабільності.

Стаття висвітлює роль спеціалізованих міжнародних організацій, які охоплюють різні напрями діяльності: політичні, соціально-гуманітарні, технічні, культурно-наукові та військові питання. Розглянуто діяльність таких організацій, як ООН, Міжнародний поштовий союз, ЮНЕСКО тощо, які виконують важливі функції у своїх сферах. Особливу увагу приділено значенню технічних і культурно-наукових організацій, що займаються стандартизацією технологій, підтримкою наукових досліджень і збереженням культурної спадщини. Військові організації, зокрема НАТО, відіграють ключову роль у забезпеченні глобальної безпеки та оборони.

У статті розглянуто роль міжнародних організацій у збройних конфліктах, їх функцію як посередників у переговорах, надання гуманітарної допомоги постраждалим, а також захист прав людини. Зазначено, що ефективність діяльності міжнародних організацій у кризових ситуаціях залежить від політичних, фінансових та логістичних факторів. Окремо розглянуто роботу ООН та Міжнародного комітету Червоного Хреста, який займається забезпеченням прав постраждалих у конфліктах, надаючи їм необхідну допомогу, а також організовує розслідування порушень міжнародного гуманітарного права.

Загалом у статті підкреслюється важливість та доцільність існування міжнародних організацій, однак з нагальною потребою їх реформування, особливо в контексті їх спроможностей та діяльності під час збройних конфліктів.

Ключові слова: міжнародні організації, збройний конфлікт, гуманітарна допомога, розвиток співпраці, регіональні об'єднання, Міжнародний Червоний Хрест, міждержавні утворення.

Babarytskyi O.V., Ignatieva A.I, Budnik I.K. The role of international organizations in the modern world.

The article provides a comprehensive overview and analysis of the role of international organizations in the modern world. Particular attention is paid to various types of international organizations, including intergovernmental and non-governmental organizations, as well as their functions in solving global problems, promoting conflict resolution, maintaining stability and development, providing humanitarian assistance and developing economic and cultural ties between states. The author describes the main types of international organizations, their classification, in particular, by form, nature of membership and their territorial coverage. The author emphasizes the importance of regional organizations, such as NATO and the Association of Southeast Asian Nations, which actively promote cooperation between countries within their regions and are of strategic importance for global stability.

The article highlights the role of specialized international organizations that cover various areas of activity: political, social and humanitarian, technical, cultural, scientific and military issues. The author examines the activities of such organizations as the United Nations, the Universal Postal Union, UNESCO, etc., which perform important functions in their respective fields. Particular attention is paid to the importance of technical and cultural and scientific organizations involved in technology standardization, support for scientific research, and preservation of cultural heritage. Military organizations, in particular NATO, play a key role in ensuring global security and defense.

The article examines the role of international organizations in armed conflicts, their function as mediators in negotiations, provision of humanitarian assistance to victims, and protection of human rights. It is noted that the effectiveness of international organizations in crisis situations depends on political, financial and logistical factors. The author also examines the work of the UN and the International Committee of the Red Cross, which ensures the rights of victims of conflicts by providing them with the necessary assistance and also organizes investigations into violations of international humanitarian law.

In general, the article emphasizes the importance and expediency of the existence of international organizations, but with an urgent need for their reform, especially in the context of their capabilities and activities during armed conflicts.

Key words: international organizations, armed conflict, humanitarian assistance, development of cooperation, regional associations, International Red Cross, interstate entities.

Постановка проблеми. Міжнародні організації, що об'єднують держави та інші суб'єкти для вирішення глобальних проблем, мають спрямованість своєї діяльності. Вони можуть мати різний статус і специфіку в залежності від географічних, економічних чи політичних інтересів своїх учасників. Такі організації активно працюють у різних сферах – від безпеки та миротворчих місій до гуманітарної допомоги, розвитку науки і культури. Проте в умовах збройних конфліктів їхня діяльність часто стикається з певними проблемами.

Міжурядові організації, зокрема, можуть бути обмежені політичними інтересами країн-членів, що значно ускладнює прийняття рішень або впровадження санкцій. Їхні функції у кризових ситуаціях можуть бути обмежені як через згоди держав, так і через фінансові та організаційні труднощі.

Водночас неурядові організації, хоча й мають більшу оперативність та незалежність у прийнятті рішень, часто стикаються з логістичними і ресурсними обмеженнями, що також знижує їхню здатність ефективно реагувати на глобальні виклики, зокрема в умовах конфліктів. Крім того, складна структура міжнародних організацій, різні рівні взаємодії та відмінності у сферах їхньої діяльності іноді ускладнюють координацію та синергію зусиль, що призводить до неефективного використання ресурсів і несвоєчасного реагування на загрози.

Метою цього дослідження є всебічний аналіз та огляд функціонування та діяльності міжнародних організацій, які об'єднують держави з різних частин світу для вирішення глобальних проблем, зокрема у контексті збройних конфліктів.

Стан опрацювання проблематики. Стан опрацювання проблематики діяльності міжнародних організацій та їх доцільності свідчить про глибоке наукове зацікавлення функціонуванням міжнародних інституцій у сучасному світі. У працях таких дослідників, як Т. Алексєєва, С. Задерайко, С.О. та В.В. Кравченки, Д. Кібець, М. Головатенко, О. Кучик, Т. Сергієнко, а також у фундаментальних навчальних посібниках за редакцією Ю. Козака, В. Ковалевського, Н. Логвінової, З. Кутайні та О. Скрипника, досліджуються ключові аспекти діяльності міжнародних організацій. Автори висвітлюють питання класифікації організацій, аналізують їх роль у врегулюванні конфліктів,

забезпеченні міжнародної безпеки, регулюванні глобальних процесів та вирішенні гуманітарних проблем. Значна увага приділяється викликам, які постають перед міжнародними структурами в умовах трансформації світового порядку, а також їхній здатності адаптуватися до новітніх реалій і зміцнювати багатостороннє співробітництво.

Виклад основного матеріалу. Міжнародні організації, що об'єднують країни з різних куточків світу для спільного розв'язання глобальних викликів, нині є невід'ємною частиною сучасного суспільства. Загалом міжнародна організація – це інституція, що об'єднує учасників із різних держав, метою якої є реалізація інтернаціональних завдань та діяльності. Такі організації можуть включати як державні структури, так і недержавні суб'єкти, зосереджуючи свою роботу на вирішенні глобальних проблем, зміцненні міжнародної співпраці та реалізації спільних проєктів. Міжнародні організації класифікуються за різними критеріями. Зокрема, вони можуть бути формалізованими або неформальними; відкритими та закритими; глобальними, міжрегіональними та регіональними; універсальними й спеціалізованими, а також міждержавними та неурядовими.

Міждержавні утворення засновуються державами через їх уповноважених представників, тоді як неурядові організації створюються приватними особами і не пов'язані з державними структурами. Міждержавні організації створюються на основі офіційних угод між урядами держав. У випадку, коли така угода укладається лише між двома країнами, її називають двосторонньою або білатеральною, і вона ще не утворює повноцінної організації в традиційному сенсі. Натомість багатосторонні домовленості мають інституційний характер, що веде до формування організації як частини міжнародних відносин [8, с. 14].

Особливе місце серед міжнародних організацій посідають регіональні об'єднання, які хоча й мають характерну рису спільного географічного походження, не завжди обмежуються лише географічними рамками. Регіональна організація може об'єднувати країни на основі спільних цінностей, економічних інтересів або історичних зв'язків, що інколи виходять за межі континентальних кордонів. Наприклад, такі організації, як НАТО чи OOSA, включають держави з різних регіонів, об'єднані спільними стратегічними інтересами. Діяльність регіональних організацій часто переплітається з роботою глобальних структур, створюючи комплексну мережу міжнародної співпраці. У рамках ООН регіональні економічні комісії сприяють розвитку економічних зв'язків у різних частинах світу, що дозволяє більш ефективно реагувати на регіональні виклики та проблеми. Загалом регіональні організації відіграють важливу роль у підтримці міжнародної стабільності та розвитку, оскільки їхня діяльність базується на територіальній та економічній близькості держав-членів. Це сприяє більш оперативному вирішенню спільних завдань і налагодженню економічного співробітництва. Регіональні структури, такі як Європейський Союз, Африканський Союз або Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН), активно впливають на політичні, економічні та соціальні процеси у відповідних регіонах, забезпечуючи тісну взаємодію між країнами-членами [5, с. 601-602].

Загалом регіональні міжнародні організації є важливим елементом глобальної системи управління, оскільки вони допомагають координувати зусилля на локальному рівні та слугують сполучною ланкою між національними інтересами та глобальними цілями. Їхня діяльність забезпечує більш ефективне використання ресурсів та сприяє зміцненню регіональної безпеки та стабільності, що у свою чергу позитивно впливає на міжнародну спільноту загалом.

Спеціалізовані міжнародні організації поділяються на кілька категорій залежно від напрямку їх діяльності. Зокрема, можна виділити політичні, соціально-гуманітарні, технічні, культурно-наукові та військові організації. Втім, варто зазначити, що через взаємозалежність різних сфер діяльності держав та багатогранність форм міжнародної співпраці цей поділ є досить умовним.

Політичні організації в основі своїй зосереджуються на підтримці миру та безпеки, сприяють вирішенню конфліктів та зміцненню демократичних інститутів. Їхня діяльність часто спрямована на попередження кризових ситуацій, мирне врегулювання суперечок та забезпечення стабільності у різних регіонах світу. Яскравим прикладом такої співпраці є Організація Об'єднаних Націй, яка об'єднує країни для вирішення глобальних проблем, а також Організація з безпеки і співробітництва в Європі, що забезпечує мир та співробітництво на європейському континенті.

Не менш важливу роль у міжнародному співтоварстві відіграють соціально-гуманітарні організації. Вони опікуються питаннями соціального розвитку, захисту прав людини та наданням гуманітарної допомоги. Такі організації прагнуть покращити якість життя населення, підтримуючи найбільш вразливі країни та верстви суспільства. Прикладом є Міжнародна організація праці. МОП одна з найстаріших і найвпливовіших соціально-гуманітарних установ у системі ООН, яка активно сприяє забезпеченню соціальної справедливості та захисту прав у сфері праці по всьому світі. Вона зосереджує свою діяльність на розробці міжнародних трудових стандартів у формі конвенцій і рекомендацій, контролює їх дотримання та підтримує соціальний діалог між урядами, роботодавцями й працівниками. МОП також реалізує програми технічного співробітництва, проводить дослідження

та поширює інформацію з питань зайнятості, умов праці, соціального захисту й прав людини. Значну увагу організація приділяє забезпеченню рівних можливостей для жінок і чоловіків, боротьбі з дискримінацією на робочому місці та покращенню безпеки праці. Її діяльність охоплює не лише промислово розвинені країни, а й держави, що розвиваються, що робить МОП важливим механізмом глобального соціального партнерства та гуманітарного впливу [7, с. 174–177].

Технічні міжнародні організації відіграють важливу роль у стимулюванні глобального науково-технічного прогресу, сприяючи уніфікації стандартів, розвитку інновацій та забезпеченню ефективного обміну технологіями між країнами. Прикладом технічних міжнародних організацій є Світовий поштовий союз (СПС) та Міжнародний союз електрозв'язку (МСЕ), які відіграють провідну роль у формуванні глобального інформаційного простору. СПС, заснований у 1874 році, забезпечує координацію міжнародної поштової системи, встановлює єдині стандарти для обміну поштовими відправленнями між країнами, сприяє підвищенню якості поштових послуг, а також надає фінансові послуги, такі як перекази та оплата грошових чеків. Особливу увагу організація приділяє питанням уніфікації тарифів, свободи транзиту та дотримання морально-етичних принципів у філателії. МСЕ, що розпочав діяльність ще в 1865 році, виступає головним координатором у сфері телекомунікацій. Він відповідає за розподіл радіочастот, організацію міжнародного телефонного та радіозв'язку, стандартизацію обладнання і технологій, а також надає технічну підтримку державам, які потребують модернізації інфраструктури зв'язку. Обидві організації як спеціалізовані установи ООН сприяють розвитку міждержавної співпраці, гармонізації комунікаційних процесів і забезпечують безперервний технологічний обмін, що є ключовим чинником сталого науково-технічного розвитку у світі [8, с. 85–86].

Центральними організаціями у даному контексті виступають НАТО та Африканський Союз [6, с. 62]. Це регіональні організації, в рамках яких країни-члени, зберігаючи повний суверенітет і незалежність, проводять консультації з визначених ними питань і ухвалюють рішення з політичних і військових проблем, для забезпечення безпеки. Вони також сприяють зміцненню довіри між державами, впроваджуючи механізми раннього попередження та колективного реагування на потенційні загрози. [10, с. 142].

Особливо важливою є роль міжнародних організацій в контексті збройних конфліктів та їх запобігання. Основною їх роллю є сприяння мирному врегулюванню, надання необхідної допомоги постраждалим та сприяння дотриманню міжнародного гуманітарного права та прав людини [9, с. 104–105]. Однак їхня діяльність значною мірою обмежується політичними, фінансовими та логістичними труднощами, що можуть впливати на ефективність реалізації таких заходів. Так діяльність ООН, пов'язана зі сферою безпеки є малоефективною та схожою на Лігу Націй у минулому. Зокрема, запобігти анексії Криму та подальшому воєнному вторгненню Росії в Україну ООН не змогла. Це було пов'язано з тим, що постійні члени Ради безпеки ООН, переможці Другої світової війни – Велика Британія, Китай, Франція, Росія та Сполучені Штати – мають право вето на будь-яке рішення і, відповідно, імунітет від міжнародного переслідування, санкцій тощо [1, с. 10].

Водночас гуманітарна діяльність ООН продовжує відігравати важливу роль, особливо в умовах збройних конфліктів. Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) є одним із найактивніших органів у сфері захисту прав дітей як у мирний час, так і під час війни. Починаючи з 2014 року, ЮНІСЕФ зосередив зусилля на підтримці дітей у зоні бойових дій в Україні: забезпечує доступ до освіти, психосоціальної допомоги та інформування щодо мінної небезпеки. Із початком повномасштабного вторгнення Російської Федерації фонд розширив свою діяльність, зокрема шляхом реалізації спільної з Міністерством соціальної політики України програми грошової допомоги для сімей із дітьми, які постраждали від війни та перебувають у складних життєвих обставинах [2].

У свою чергу багато політичних діячів засуджують часте застосування вето в Раді Безпеки ООН, коли йдеться про чітко виражені рішення, і особливо підкреслюють необхідність реформи цього органу. Неприпустимо, щоб суверенітет незалежної держави порушувався одним із постійних членів Ради Безпеки. Організація Об'єднаних Націй повинна розвиватись, щоб мати можливість впоратися з викликами сучасності та не повторити негативний досвід Ліги Націй.

Також важливе місце серед міжнародних організацій відведено Червоному Хресту. Він надає постраждалим важливу підтримку у вигляді їжі, медикаментів та притулку, також займається захистом прав людини та забезпеченням доступу до необхідних ресурсів для вразливих груп населення. Також Міжнародним комітетом Червоного Хреста у разі необхідності може утворюватися Міжнародна комісія із встановлення фактів. Така комісія компетентна розслідувати будь-які факти, котрі, є серйозним порушенням міжнародного гуманітарного права, проте для цього потрібні погодження усіх сторін конфлікту [3, с. 276–277]. Основна проблема полягає в обмеженій ефективності цієї організації. Російсько-українська війна яскраво демонструє, що не всі учасники збройних конфліктів дотримуються норм міжнародного гуманітарного права. Російська Федерація

порушує Женевські конвенції, зокрема у поводженні з українськими військовополоненими. Зневажаючи міжнародні норми, вона перешкоджає доступу Міжнародного комітету Червоного Хреста та систематично порушує права полонених. Це свідчить про неспроможність організації ефективно реагувати на грубі й систематичні порушення міжнародного гуманітарного права з боку держав, що ігнорують його засади.

Висновки. Міжнародні організації мають важливе значення в сучасному світі як інституції, що відіграють провідну роль у збереженні глобального порядку, забезпеченні міжнародної безпеки та створенні умов для сталого і гармонійного розвитку людства. Вони беруть активну участь у врегулюванні конфліктів, займаються захистом прав і свобод людини, координують надання гуманітарної допомоги в кризових ситуаціях, а також сприяють розвитку наукового потенціалу, технічного прогресу, освітніх систем і збереженню культурної спадщини. Завдяки широкому спектру діяльності, міжнародні організації є ключовими суб'єктами глобальної співпраці, що поєднують зусилля різних країн задля досягнення спільних цілей і подолання викликів сучасності.

Актуальною залишається їхня роль у збройних конфліктах, коли виникає гостра потреба в координації міжнародних зусиль задля припинення насильства, захисту цивільного населення та забезпечення доступу до базових життєвих ресурсів. У таких умовах міжнародні організації виконують посередницькі функції, організовують переговорні процеси, виступають платформою для діалогу між сторонами конфлікту, а також займаються моніторингом ситуації на місцях і фіксацією порушень міжнародного гуманітарного права. Однак діяльність таких організацій, зокрема ООН, обмежена певними структурними та політичними механізмами, такими як система вето в Раді Безпеки. Права вето постійних членів Ради Безпеки, зокрема, часто призводять до блокування важливих рішень, що стосуються миру і безпеки. Для ефективнішої роботи міжнародних організацій і забезпечення більш оперативних рішень у конфліктах слід розглянути можливість обмеження чи змінення цього механізму, особливо коли йдеться про питання, що стосуються глобальної безпеки та гуманітарної допомоги.

Одним із важливих аспектів, що потребують особливої уваги у діяльності міжнародних організацій, є необхідність посилення нагляду за їхньою роботою. Задля забезпечення ефективного реагування на кризові ситуації та реалізації завдань, що постають перед місіями в умовах конфліктів, важливо надати цим структурам розширені повноваження. Це дозволить не лише підвищити оперативність прийняття рішень, але й забезпечити більшу гнучкість у здійсненні моніторингу та контролю за ситуацією на місцях. Розширення мандату міжнародних місій має включати не тільки технічну та адміністративну підтримку, а й можливість впливати на прийняття рішень в окремих критичних випадках, коли від швидкості реакції залежать не лише міжнародні відносини, а й життя людей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Алексеева Т.І. Міжнародні організації: сучасні пріоритети та нові виклики в системі міжнародної інформаційної безпеки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2020. № 34. С. 9–12.
2. Гуманітарна грошова допомога ЮНІСЕФ для українців. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/spilno-cash-transfers>.
3. Задерайко С.Ю. Роль міжнародних організацій в період збройних конфліктів. *Наукові записки*. Серія: Право. 2024. № 16. С. 273–279.
4. Кравченко С.О., Кравченко В.В. Міжнародні організації як суб'єкти глобального управління. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Серія: Державне управління. 2017. Т. 28(67), № 1. С. 6–11.
5. Кібець Д.В., Головатенко М.Ю. Класифікація міжнародних організацій та їх роль в сучасному світі. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. С. 600–604.
6. Кучик О.С. Питання адаптації діяльності міжнародних безпекових організацій в умовах новітніх викликів міжнародній системі безпеки. *Політичне життя*. 2022. № 1. С. 61–68.
7. Міжнародні організації: навч. посібник / За ред. Козака Ю.Г., Ковалевського В.В., Кутайні З. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 483 с.
8. Міжнародні організації: навч. посібник / За ред. Козака Ю.Г., Ковалевського В.В., Логвінової Н.С. К. : Центр навчальної літератури, 2009. 223 с.
9. Сергієнко Т.І., Бабарикіна Н.А. Міжнародні організації та їх роль у вирішенні глобальних проблем щодо врегулювання політичних конфліктів. *Humanities Studies*. 2021. Вип. 9(86). С. 101–108.
10. Скрипник О.М. Історія міжнародних організацій: навч. посіб. Умань: ПП Жовтий О.О., 2011. 226 с.